

BİRLİKTE YAŞAM İÇİN MEDYA PROJESİ RAPORU

KIRKAYAK
K Ü L T Ü R

HasNa

Raporu Hazırlayanlar*

Dr. Öğretim Üyesi Tülây ATAY - Akademik Danışman

<https://orcid.org/0000-0002-0746-7127>

Damla Deniz CENGİZ - Proje Koordinatörü (Kırkayak Kültür)

John DYKES - Proje Koordinatörü (HasNa)

Kemal Vural TARLAN - Genel Koordinatör (Kırkayak Kültür)

* Soyadı sırasına göre

Tasarım: Salah AlKhal

KIRKAYAK KÜLTÜR

Kırkayak Kültür Sanat ve Doğa
Derneği

Akyol Mah. Atatürk Bul. Şaban
Sok. No:36/1

P.K 27010 Şahinbey/ G. Antep

Tel: 0342 230 74 54

kirkayaksanat@gmail.com

info@kirkayak.org

Facebook: KirkayakKultur

Twitter: @kirkayakkultur

Instagram: @kirkayakkultur

YouTube: Kırkayak Kültür

Web Site:

<http://www.kirkayak.org>

HasNa

1666 Connecticut Avenue, NW
Suite 100, Washington,
DC 20009 USA

admin@hasna.org

Facebook: HasNa Inc

Twitter: @HasNaInc

YouTube: HasNa Live

Web Site:

<http://www.hasna.org>

1. Proje Nasıl Başladı	5
Kırkayak Kültür'ün Görüşü.....	6
HasNa'nın Görüşü.....	7
Genel Çerçeve	8
2. Projenin İçeriği	10
3. Yöntem	15
4. Projenin Çıktıları	15
5. Sonuç ve Öneriler	16
Politika Önerileri.....	18
Ders Programı	19
Paydaşlar	20

Birlikte Yaşam İçin Medya Projesi Raporu

HasNa (Washington, Amerika Birleşik Devletleri-ABD) ve Kırkayak Kültür (Gaziantep, Türkiye) dernekleri arasındaki bir protokol ile hayata geçirilen Birlikte Yaşam için Medya Projesi ile ilgili rapora ilişkin projeye emek verenler olarak görüşlerimizi ve önerilerimizi okurlarla paylaşmak isteriz.

1. Proje Nasıl Başladı

Proje Steven Youngblood'un Nisan, 2021 tarihinde Tülay Atay'a yolladığı bir emaille şekil almaya başladı. Uluslararası platformda iş birliği ilişkilerinin önemli olduğunu bu projenin şekil alması ile bir kez daha tüm ekip olarak anlamış olduk. Kırkayak Kültür, HasNa, Youngblood ve Dr Atay tarafından 22 Nisan 2021 tarihinde gerçekleştirilen Zoom görüşmesi ile projenin hayata geçirilmesine prensipte karar verildi.

HasNa'nın fonladığı proje Kırkayak Kültür Derneği tarafından yapılandırıldı ve yönetildi. Kırkayak Kültür Derneği, Gaziantep merkezli olarak faaliyet yürüten bir sivil toplum kurumu olarak "birlikte yaşam" eksenli kültür-sanat, göç ve kültürel çalışmalar yapmaktadır. Kurum, aynı zamanda bir arada yaşamının ilk şartı olarak, sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı kırılgan gruplara ve bireylere karşı ayrımcılığa, ötekileştirmeye ve nefret söylemlerine karşı çalışmalar ve savunuculuk faaliyetlerini sürdürmektedir. Kırkayak Kültür, bu projeye kendi bünyesinde bir medya programı oluşturmaya başlamış ve bu programla son yıllarda geleneksel ve yeni medyada "**ötekine**" karşı yükselen nefret ve ayrımcı söylemler için barış dilinin ve insan haklarını temel alan bir medya dilinin savunulması için çalışmalar yapmayı amaçlamaktadır. Bu proje, toplumun farklı kesimlerindeki genç gazeteci ve gazeteci adaylarını hem medya hem de akademiden insan hakları ve hak odaklı gazetecilik için çalışmalar yapan ve gazetecilik faaliyeti yürüten profesyonellerle bir araya getirmeye çabaladı ve bu raporla bu çabanın sürdürülebilir kılınması amaçlanmaktadır.

Kırkayak Kültür'ün Görüşü

Günümüzde küreselleşen göç olgusu, toplumları her gün daha fazla kozmopolit hale getirmekte, dünyanın her ülkesi hızla çok kültürlü çok dilli bir dönüşüm geçirmektedir. Göç, eskilerin yeni gelenlerle karşılaştıkları, birlikte yaşamı deneyimledikleri, -zor da olsa- yeni birlikte yaşam alanları kurdukları bir süreçtir. Bu durum ev sahibi olma duygusunun yitimi sebebiyle, yeni gelenlere karşı hoşgörüsüzlüğü ve korkuyu da tetiklemekte, yeni gelenlere karşı ayrımcı bir nefret dilinin toplumun her kesiminde yaygınlaşmasına sebep olmaktadır.

Göçle yeni gelen ise, bu toplumsal ayrışma ve ayrımcılık karşısında içine kapanıp kendi korunaklı alanlarını yaratmaya, gettolarda yaşamaya, diğerine mümkün olan en az noktada temas ederek, eskinin yanında paralel yeni bir yaşam kurmaya çalışmaktadır.

Küresel göçün bu yeni formu, medya açısından da yeni bir dönemi işaret etmektedir. Özellikle 21. yüzyıl, geleneksel medya ile yeni medyanın iç içe geçtiği bir dönemin de başlangıcı olmuştur. Neredeyse her gün medya ve etik tartışmaları farklı mecralarda yapılmakta, geleneksel medyanın sınırları yeni medya tarafından her gün daha fazla zorlanmaktadır ve değişime uğramaktadır. Diğer yandan, günümüzde, neredeyse her ülkede yeni gelenlerin, **“mülteci medyası”** olarak adlandırabileceğimiz, kendi dillerinden kendi toplumlarına seslendikleri bir yeni medya şekli yaygınlaşmaya başlamış bulunmaktadır.

Kırkayak Kültür, tüm bunları göz önüne alarak bu yeni dönemde, eskisi ve yenisiyle toplumun tüm farklılıklarının bir arada yaşamayı öğrenmesi gerektiğine olan inancıyla, medyada ortak bir barış dilinin oluşması için **“Barış Gazeteciliği”** eğitimlerine başlamıştır.

HasNa'nın Görüşü

HASNA'nın misyonu; beceri geliştirme eğitimi ve ekonomik güçlendirme programları yoluyla farklı topluluklar arasında kültürlerarası anlayışı teşvik etmektir. Bu amaç doğrultusunda, HasNa, Türkiye'de yaşayan ev sahibi ve mülteci topluluklar arasındaki sosyal uyumu teşvik etmek için 2020 yılında Türkiye Mülteci Yanıtı İnisiyatifi'ni (TMYİ, Turkey Refugee Response Initiative) başlatmıştır. Birlikte Yaşam için Medya Projesi (Media in Tandem Project: Social Cohesion through Storytelling) projesi, TMYİ kapsamındadır.

Türkiye'nin polarize olmuş siyasi ortamında, politikacıların, ana akım medya kuruluşlarının ve gündelik sosyal medya kullanıcılarının kullandığı ayrıştırmacı söylem aracılığı ile, Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal sorunlarının temel nedeni olarak genellikle ülkede bulunan 4 milyon mülteci gösterilmektedir. 2019 yılında, Hrant Dink Vakfı, Suriyeli sığınmacılara yönelik 760 nefret söylemi vakası tespit etmiştir. Zemindeki gerçekler de Türkiye'de mülteci korkusunun son iki yılda arttığını göstermektedir. Nitekim Türkiye Trendleri 2021 Anketi, 2020 yılına kıyasla üç kat daha fazla Türk katılımcının “mülteci sorununu” temel bir endişe kaynağı olarak gördüğünü vurgulamaktadır.

Salgından ve salgının ekonomik yansımalarından en çok etkilenen gruplar arasında olmalarına rağmen, Türkiye'deki mülteciler, sığınmacılar ve diğer zorunlu göçmenler, hem geleneksel hem de sosyal medyada giderek artan bir şekilde günah keçisi ilan edilmiş, nefret söylemlerine ve yabancı düşmanlığına maruz kalmıştır. Bu bağlamda, mültecilerin ev sahibi ülkelere getirdiği avantajları ve fırsatları vurgulamak adına ilerici medya platformları tarafından şefkat ve anlayış oluşturmaya odaklanan bir tür “barış gazeteciliğine” öncelik verilmelidir. Hem ev sahibi hem de mülteci toplulukların karşılaştığı zorlukların sahipsiz, gerçeklere dayalı bir temsili, ev sahibi ve mülteci topluluklar arasında empati ve karşılıklı anlayışı geliştirmede büyük mesafeler kat edilmesini sağlayacaktır.

HasNa, yerel ve göçmen gazetecilerin kapasitelerini geliştirerek artan göçmen karşıtı duyguları ele almak amacıyla “Birlikte Yaşam için Medya” projesini hayata geçirmek için Kırkayak Kültür ve Park Üniversitesi Küresel Barış Gazeteciliği Merkezi Direktörü Steven Youngblood ile bir araya gelmiştir. Projenin hedefleri aşağıdaki gibidir:

1. Göçmen ve ev sahibi topluluklara mensup gazetecileri iş birliği yapmaya ve birlikte öğrenmeye teşvik ederek, aralarındaki sosyal uyumu teşvik etmek,
2. Amaca yönelik beceri eğitimleri yoluyla gazetecilerin mesleki kapasitelerini pekiştirmek ve böylece onları iş gücü piyasasına daha iyi hazırlamak,
3. Türkiye'deki mültecilere yönelik yabancı düşmanlığı ve nefret söylemi konularında farkındalığı artırmak ve zorla yerinden edilmiş topluluklarla uluslararası ölçekte empati kurmak.

Genel Çerçeve

Uluslararası Gazeteciler Ağı (International Journalists' Network-IJNet)⁽¹⁾ web sitesinde yer alan ve Zimbabve'li gazeteci **Lungelo Ndhlovu** tarafından kaleme alınan "Barış gazeteciliğinin önemi ve sürdürülebilirliği" (The importance of peace journalism and how to go about it) başlıklı makalede⁽²⁾ Zimbabve'deki Harare Politeknik Gazetecilik ve Kitle İletişim Okulu'nda gazetecilik okutmanı olan Admire Masuku, barış gazeteciliği hakkında bir dizi ipucu veriyor: *"Barış gazeteciliği, gazetecilerin haber yaparken haber değerlerine sadık kalmasıdır. Gazeteci, kitlelerle paylaşacağı fotoğrafların biçimini değiştirmekten, fotoğrafları çarpıtmaktan, kurgu yapmaktan kaçınmalıdır. Gazeteci, röportajlarında alternatif sesleri güvence altına almalı ve tüm gerçekleri doğrulamalıdır."*

Lübnanlı gazeteci Vanessa Bassil'e göre ise, barış gazeteciliği, günümüz dünyasında büyük ölçüde seçkin kaynaklara, şiddet eylemlerine, kışkırtıcı unsurlara ve cahil önyargılara dayanan haber raporlama sorununa yapıcı bir yanittir. En büyük sorun, bu uygulamaların gerçeğin yanlış sunulmasına ve gerçeklerin yanlış çerçevelenmesine yol açan etkileridir. Barış gazeteciliği bu nedenle iyi kalitede habercilik ihtiyacından doğar ve kişisel, profesyonel ve yapısal düzeylerde değişiklik yapabilir. Editörler/gazeteciler/muhabirler ve onların yöneticileri, ya da bir başka deyişle, bireyler olarak haber üreticileri, medyanın rolünü geliştirmek için hem gazeteciliğin hem

(1) IJNet, Uluslararası Gazeteciler Merkezi (International Center for Journalists – ICFJ) tarafından geliştirilmiş bir proje çıktısıdır.

(2) <https://ijnet.org/en/story/importance-peace-journalism-and-how-go-about-it> (Erişim: 22.2.2022, Salı)

de barış ve çatışma alanının derinlemesine analizini yapmalıdır ki toplumlar ancak bu şekilde gelişebilir⁽³⁾.

Medya etiği üzerinden barış gazeteciliğini tartıştığı makalesinde Marta Natalia Lukacovic (2016) konuyu şu şekilde açıklamaktadır:

"Barış gazeteciliği, teorik ve ampirik dalların yanı sıra pratik ve pedagojik girişimleri içeren daha geniş bir harekettir. Normatif medya teorisi çerçevesinde barış gazeteciliği, kitle iletişim araçlarının toplumdaki radikal rolünü destekleyen ve medyanın baskıcı iktidar yapılarına meydan okuyanlardan biri olarak hizmet edeceğini varsaydığı görüşle uyumludur. Barış gazeteciliği, medya etiği alanındaki yenilikçi paradigmatik oluşumlara entegre olma yeteneğine de sahiptir. Yeni teknolojilerin mümkün kıldığı küreselleşmiş ve demokratikleşmiş dünyada kitle iletişim araçlarının normatif rolünün yeniden müzakere edilmesine katkıda bulunmak için onu çok uygun konumlandırır özellikle barış gazeteciliğinin radikal yönüdür. Bununla birlikte, barış gazeteciliği, özellikle komplikasyonların belirgin olarak ortaya çıktığı şiddetli krizler ve çatışmalar dikkate alındığında, pratik uygulamada çok sayıda zorlukla karşı karşıya kalmaktadır. Çatışma duyarlılığına/barış gazeteciliğine açık bir toplumun kurulması için, yapısal ve kültürel şiddete karşı durabilen radikal bir muhalefet esastır."⁽⁴⁾

Suriye'den son on yılda Türkiye'ye gerçekleşen kitlesel göçün ve Türkiye'nin güneydoğusundan ve doğusundan süreklilik gösteren göç dalgalarının getirdiği insanların ev sahibi toplum ile uyumlanma çabaları yalnızca devletin/hükûmetin sorumluluğunda olmayıp aynı zamanda sivil girişimlerin de sorumluluğundadır. Ortak yaşam bilincinin bir gereği olarak bu sorumluluk duygusu ile hareket eden ABD ve Türkiye kökenli iki sivil toplum kurumunun ortak çabasının bir ürünü olarak ortaya çıkan "Barış Gazeteciliği Eğitimleri 27 katılımcı ile yola çıktı. Yaklaşık iki ay boyunca konusunda uzman kişiler eşliğinde haftada iki kez buluşan ekip her bir buluşmasında bir konu başlığını ele aldı ve interaktif Zoom online oturumları ile konuyu iki saat boyunca tartıştı.

(3) <https://www.transcend.org/tms/2018/08/peace-journalism-a-needed-desirable-and-practicable-reform/> (Erişim: 22.2.2022, Salı)

(4) Lukacovic, M. N. (2016). Peace journalism and radical media ethics. Conflict & Communication, 15(2), 1-9.

Katılımcılar, medya çalışmaları alanında aktif görevler alan akademiden ve alandan Türkiyeliler ve mültecilerdi. Tüm eğitim ve ortak paylaşım seminerleri boyunca katılımcılar aynı zamanda birbirlerini de yakından tanıdılar. Katılımcılara, eğitim seminerleri sonunda yaratıcılıklarıyla ve ekip ruhuyla mültecilik durumunu öykülendirecekleri kısa filmler üretebilmeleri için, proje koordinatörü **Damla Deniz Cengiz** tarafından WhatsApp grupları aracılığı ile sürekli bir bilgi akışı sağlandı. Deniz olmasaydı bu proje sanırım hayata geçemezdi. Engin proje deneyimi, sabrı, iyimserliği ve profesyonelliği ile tüm proje paydaşları ile bir orkestra şefi zarafetiyle ilgilendi. Proje ilerlerken bazı yol arkadaşlarımız yola çeşitli nedenlerle devam edemediler. Yaşamın kendisi gibi. Kalanlarla dört gruba bölünen ekipler pandemi sürecine ve yaşamın diğer ağır koşullarına rağmen 4 ayrı tema ile 4 güzel kısa film ortaya koymayı başardılar.

2. Projenin İçeriği

İki ayrı kulvarda ilerleyen projenin birinci aşaması yaklaşık 2 ay boyunca gerçekleştirilen 12 farklı eğitim oturumları ile başladı. Süreç boyunca, her Salı ve Perşembe günleri Türkiye saati ile (TSİ) 17:00'da başlayan oturumlar sunum ve tartışmalarla yaklaşık üç saat sürdü. Akademik danışman Tülây Atay, 12 oturumda da bizzat yer alarak eğitime katılan öğrenciler ve sunum gerçekleştiren uzmanları dinleme fırsatı elde ederken aynı zamanda verimli tartışmalara eşlik etti.

Eğitimler, 19 Ekim 2021, Salı günü "Giriş" semineri/dersi ile başladı. Bu derste, HasNa'yı temsilen **Rukmini Banerjee** ve **John Dykes**; Kırkayak Kültür Derneği'ni temsilen **Kemal Vural Tarlan** ve **Damla Deniz Cengiz**; proje eğitimleri katılımcıları ve akademik danışman olarak, **Tülây Atay** yer aldılar.

Açılış dersi **Steven Youngblood** tarafından 22 Ekim 2021, Cuma günü gerçekleştirildi. Youngblood, eğitim seminerlerinin ilk dersinde katılımcılarla "barış gazeteciliğinin" esaslarına dair ayrıntılı bilgilendirme gerçekleştirdi. Youngblood, barış gazeteciliğinin tanımını katılımcılarla özetle şu şekilde paylaştı:

"Barış Gazeteciliği, editör ve muhabirlerin barış beklentilerini

artıran tercihler yaptığı durumlarda ortaya çıkar. Makalelerin nasıl tasarlanacağı ve kullanılan kelimelerin dikkatle seçilmesi de dâhil olmak üzere, bu tercihler temel iyi gazetecilik ilkelerinden ödün vermeden barışa elverişli, barış girişimlerini ve arabulucuları destekleyici bir ortam oluşturur. Barış gazeteciliği, barış girişimlerini ve şiddet dışı çözümleri daha görünür ve uygulanabilir hale getirirken aynı zamanda arabulucuların sesini duyurur." (5)

Youngblood, ayrıca barış gazeteciliğinin özelliklerini, barış gazeteciliğinin kullanması gereken dilin özelliklerini, barış gazeteciliğinin geleneksel gazetecilikten farklı olan yanlarını örneklerle içerik analizi yöntemi ile açıkladı. Ders öncesinde öğrenciler, Youngblood'ın kendileri için hazırladığı metni inceleme fırsatı buldukları için ders interaktif tartışmalarla amacına ulaştı. Barış gazeteciliğinin "uzlaştırma" amaçlı uygulamaları da ders kapsamında derinlemesine tartışıldı.

Youngblood, seminer katılımcıları ile ikinci kez 12 Kasım 2021, Cuma günü birlikte oldu. Bu derste insan hakları ve medya başlığı tartışıldı. İnsan hakları haberciliğini Youngblood şu şekilde katılımcılara aktardı:

"Bir mesajın iletilmesi, insan hakları ve barışın desteklenmesi ve korunmasında hem amaç hem de araç olabilir. Bir iletişim hareketine dâhil olarak barış ortamının yaratılmasına katkıda bulunabilirsiniz; bu ise insan haklarının desteklenmesi ve korunması açısından da zaruri olabilir. Çatışan taraflar arasındaki iletişimde veya iletişim eksikliğinde çok sayıda insan hakları ihlalini içeren şiddet döngüleri (yapısal, kültürel veya fiziksel) kolayca okunur. Diğer yandan insan haklarından yararlanmak, iletişim özgürlüğü ve güvenliğini temin edecek şekilde bir araya gelerek barışın sağlanmasına neden olabilir. Dolayısıyla, barış ve insan hakları arasında; bu iki kavramla ise iletişim arasında net bir bağlantı noktası vardır."

Youngblood, bu seminerinde insan hakları temelli haberciliğin önündeki engelleri dünyadaki örnekleriyle paylaştı ve kitlelerle haber yoluyla buluşamayan insani krizleri harita yoluyla seminer katılımcıları ile buluşturdu. İnsan hakları hakkında haber yapmayı barış gazeteciliği ile iyileştirme yöntemleri hakkında ipuçları sunan

(5) Youngblood, S. (2018) Peace Journalism: An Introduction, s.2.

Youngblood, seminerine barış gazeteciliğine katkı sunan sivil toplum kuruluşlarından örnekler vererek son verdi.

Seminer dizisinin üçüncü dersi **Dr Semiray Yücebaş** tarafından gerçekleştirildi. Dr Yücebaş, seminerinde medyanın tekelleşmesi konusunda bilgiler verdi. Yeni medya ile beraber haberin ortaya çıkışında yurttaşın habere dâhil olabildiğini belirten Dr Yücebaş, okurun nesne değil artık özne olduğundan bahsederek öyküyü artık yurttaş yazdırılma anlayışının yurttaş temelini genişlettiğini ve bilginin kamusallaşmasını sağladığını aktardı. Yurttaş gazeteciliğinin olumlu ve olumsuz yanlarının varlığının söz konusu olduğu bir ortamda haberin kaynağının doğru olup olmadığının teyit edilmesinin en önemli sorunlardan biri olduğuna işaret eden Dr Yücebaş, tarafsız gerçeğe odaklı gazetecilik pratiği olmadığı için yurttaş gazeteciliğinin mesleki anlamda sorunlar yaratabildiğinin de altını çizdi.

Dördüncü dersin konuğu gazeteci-yazar **Ali Duran Topuz**, katılımcıları hak temelli gazetecilik konusunda bilgilendirdi. Hak temelli gazeteciliği, hak kazanımlarını haberleştiren, takip eden, konu ne olursa olsun hak ihlaline sebep olmayacak habercilik olarak tanımlayan Topuz, hak eksenli haber yapmanın çok yeni politik mücadelelerde kullanıldığını belirtti. Hak temelli gazeteciliğin, 2. Dünya savaşından sonra gelişmeye başlayan bir fikir olduğunu belirten Topuz'a göre ana akım medya, "hak fikrini" görmezden gelmektedir. 1990'lardan itibaren hak fikrine dayalı yayıncılık yaygınlaşmaya başladı. Hürriyet, Milliyet, Radikal, Cumhuriyet, BirGün ve Yeni Yüzyıl gibi bazı gazetelerin bir dönem hak haberciliğine duyarlı yayıncılık yaptıklarını belirten Topuz, hak temelli ilişkinin siyasi ve ekonomik iklimle olan ilişkisini deneyimli bir gazeteci olarak örnekleriyle seminer katılımcıları ile paylaştı.

Göçmenlerin medyadaki temsilini beşinci seminerde **Dilan Taşdemir** anlattı katılımcılara. Taşdemir, nefret söylemi konusunda bilgiler vererek ayrımcılığın ancak öznenin katılabileceği bir alan yaratarak yok edilebileceğini savundu. Taşdemir'e göre göç mekânsal bir değişim. Ancak, medyadaki temsiliyeti ise; çaresizlik ve zayıflık. Mülteciler medyada sadece suçtan sorumlu tutulduklarında çokça anılıyor. Medyaya göre mülteci muhtaç ve suçlu olan kişi. Taşdemir, medyanın mültecilerle aynı konumda olmaktan kaçınma halini ezik ve hor görme durumu olarak betimliyor. Ayrımcı tutumun medyada da hâkim

olduğunu bildiren Taşdemir, her gazetede mültecilik konusunda uzman muhabirlerin ve bizzat mülteci gazetecilerin istihdam edilmesi gerekliliğinin altını çizdi. Görsellerin yanlış kullanımı konusunda da örnekler veren Taşdemir mülteci haberlerinin hak odaklı, çok dilli ve kapsayıcı olması, eşitlikçi bakış açısıyla yazılması, ötekileştirmeden, hedef göstermeden, mağdurlaştırmadan ifade edilmesi gerektiğini belirtti.

Uzun yıllardır Dom ve Abdal gruplar (Çingene toplulukları) üzerinde sosyolojik/antropolojik/etnolojik çalışmalar yapan **Kemal Vural Tarlan** katılımcılarla "Fotoğraf Etiği" hakkında bilgilerini paylaştı. Uzun yıllar yerelde foto muhabiri olarak çalıştıktan sonra kırılğan gruplar üzerinde sivil toplum aktivisti olarak çalışmalarda bulunan Tarlan alandaki deneyimlerini katılımcılara aktardı.

Dr Tülay Atay iki ayrı derste katılımcılarla buluştu. Birinci ders, ki bu ders kayıt altına da alındı, toplumsal cinsiyet eşitliği temelli gazetecilik konusunu National Geographic dergisinin "Gender" kapak konusu ile 2017 yılında çıkardığı sayı özelinde irdeledi. Cinsiyet (sex) ve toplumsal cinsiyet (gender) kavramlarına açıklık getirilen seminerde Aralık 2021 yılında sonsuzluğa uğurlanan feminist akademisyen ve aktivist bell hooks'un görüşleri de tartışıldı:

"...Kimsenin kimseye hükmetmediği bir dünyada yaşadığınızı düşünün. Kadınlarla erkeklerin birbirine benzemediği ve hatta daima eşit de olmadığı; ama ilişkilerimizi şekillendiren yaşam felsefesinin karşılıklılık esası üzerine inşa edildiği bir dünyada yaşadığımızı düşünün. Her birimizin kendimiz olabildiğimiz bir dünyada, barış ve olanaklar dünyasında yaşadığımızı düşünün..." (6)

Dr Atay, katılımcılarla ikinci kez buluştuğunda ise medya ve etik konusunu irdeledi.

Yeni medya ve toplumsal dönüşüm başlığında katılımcıları aydınlatan **Dr Gülcan Ergün** sunumunda özetle şu görüşlerini paylaştı:

"Tarihsel olarak bütün toplumsal hareketler kendi dönemlerinin iletişim araçlarını amaçları doğrultusunda kullanmıştır. Değişen iletişim teknolojileri toplumsal hareketlerin mücadele pratiklerini de etkilemiş ve dönüştürmüştür. Yeni medyanın ortaya çıkışı da toplumsal hareketlerin gerek örgütlenme modellerini gerekse

(6) Hooks, B. (2000) Feminism Is for Everybody: Passionate Politics, s.11

politika yapma biçimlerini etkilemiştir. İlk örneklerini Meksika'daki topraksız köylü hareketi Zapatistalar'da ve 1999'da Seattle'daki DTÖ protestolarında gördüğümüz yeni medyanın toplumsal hareketler tarafından kullanımı özellikle Arap Baharı ve Occupy Hareketleri ile yeni bir boyut kazanmıştır. Yeni medya araçları, özellikle otoriter rejimlerde bir hak arama mecrası haline gelmektedir. Ana akım medyada kendine yer bulamayan toplumsal kesimlerin seslerini duyurmak için bir alan açmaktadır. Ancak bu alanların toplumsal muhalefet kadar iktidarların denetim ve gözetimine açık olduğu da bir gerçektir. Ayrıca toplumsal hareketlerin sıklıkla kullandığı sosyal medya ortamları birer ticari şirkettir ve çoğunlukla devletlerle iş birliği yapmaktadır. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda bu mecraların kendiliğinden demokratik olduğu/demokratik katılımı artırdığı varsayımı sorgulanmalı ve toplumsal hareketler için bu alanların demokratikleştirilmesi için çabalamanın da ayrı bir mücadele alanı olduğu unutulmamalıdır.”

Avukat Fikret İlkiz, iletişim, medya ve kitle iletişim hukuku konularına deneyimli bir hukukçu gözüyle bakış açısı sundu. İlkiz, uzun yıllar Umut Vakfı'nın düzenlediği yerel medya seminerlerinde ve vakfın web sitesinde “bireysel silahsızlanma ve şiddet” konularında hukukun penceresinden bakan sunumlar yaptı ve yazılar kaleme aldı. Barış kavramının karşısında duran şiddet kavramına ilişkin görüşlerini şu şekilde aktarıyor İlkiz:

“...Baktığınız zaman şiddet, en geniş haliyle bir başka deyişle saldırganlık hali... Hepimiz medyada, televizyonlarda en geniş haliyle, nefreti, kini, hırsı haberlerde görüyoruz. Bütün bunlar bize pazarlanıyor. Bütün bunlar bize anlatılıyor ve biz bunları giderek içselleştiriyoruz. Hepimizin ortak bir şikâyeti var. Evet, şiddet bizim aile yaşantımızda, arkadaş ilişkilerimizde, işyerinde ve medyada günlük yaşamımızın her alanında yer alıyor.” (7)

Gazeteci Ruşen Çakır, mesleğe Türkiye gibi bir toplumda vermiş olduğu emeklerden ve deneyimlerinden yola çıkarak medya ve etik konusunu tartıştı. Özellikle hak temelli gazetecilik anlayışını “aktivizm” den ayıran özelliklerin üzerinde durdu. Medyascope'ta, Periscope

(7) <http://www.umut.org.tr/-turkiye-de-bireysel-silahsizlanma-ve-siddet-haberleri-yerel-medya-seminerleri-antakya/> (Erişim: 22.2.2022, Sali).

uygulaması üzerinden yaptığı programlarla yeni medya olanakları ile yeni tür bir gazeteciliği deneyen Çakır, yurttaş gazeteciliği üzerine şunları söylemektedir:

“Yurttaş gazeteciliği kavramı var ama çok denetimsiz kullanılıyor. Herkes bir şey üretebilir ama bunun gazetecilik filtresinden geçmesi gerekir. Bence yurttaş destekli gazetecilik daha önemli. Bizim ilk dönemlerde amatörlük çok olduğu için birçok sıkıntı gözüküyordu, bu dönemde insanlar bize yol gösterdi, sorun çözdü.” Çakır, gazeteci olarak özgür hareket etmek istediğini ve takipçilerine gazeteciliğin evrensel ilkelerine uyararak haber değeri taşıyabilecek her konuyu işleyecek bir platform sunmaya çalıştıklarını belirtmektedir. Medyascope'un insanlara iş vermediğini ama işbirliğine davet ettiğini söylüyor.” (8)

3. Yöntem

Yaklaşık 2 ay boyunca interaktif seminerlerde barış gazeteciliğinin esaslarını tekrar gözden geçiren katılımcılar, sosyal uyumun göç bağlamında bireylerin yaşamlarına nasıl etki ettiğini çektikleri videolarla ortaya koymaya gayret ettiler. 4 ayrı grup 4 başlık altında kısa filmler çekti.

Proje katılımcıları çekecekleri filmler için hangi etik yöntemleri kullanacakları konusunda Kırkayak Kültür ekibi tarafından bilgilendirildiler ve her aşamada yönlendirildiler.

4. Projenin Çıktıları

Her grup gerçek kişilerle yaptıkları görüşmeleri kendi bakış açıları ile “Kısa Filmler” haline getirdi.

1. Grup: Satranç sporunun göçmen bir çocuğun yaşamında içinde

(8) <https://medarder.org/wp-content/uploads/2019/01/yurttasgazetecilik.pdf> (Erişim: 22.2.2022, Sali).

yaşadığı toplumla uyumlanmak açısından nasıl bir etki yarattığını irdeledi.

2. Grup: Müziğin göçmenin yaşamındaki yerini farklı müzisyenlere sordukları sorularla yanıtlamaya çalıştı.
3. Grup: Diş hekimliği okuyan mülteci bir öğrencinin yaşam pratiklerini kendi ağzından dinledi.
4. Grup: Çok sayıda göçmenin yaşamadığı bir sahil kentindeki biri kadın diğeri erkek iki göçmenin hikâyelerini aktardı.

5. Sonuç ve Öneriler

Göçün küreselleştiği günümüz dünyasında, yeni gelenlerle bir arada yaşama sürecinin içselleştirilmesi, toplumun tüm kesimlerinde göçün sebep olduğu toplumsal ve bireysel sorunların aşılması, gönüllü temas alanlarının yaratılıp genişletilmesi ve buralarda birlikte yaşamının deneyimlenip kurulması gerekmektedir.

Medyanın göçü ele alış ve göçmeni nasıl temsil ettiği toplumların refahı için oldukça önemlidir. Çünkü medyada göçmenin görünürlük şekli toplumda somut davranışlara dönüşmekte, toplumsal uyuma etki etmektedir. Medyanın göçmenlere yönelik ayrımcı ve ayrıştırıcı dili, diğer toplumsal ve siyasal aktörlerin dilinden çok daha hızlı bir şekilde kamuoyunda yaygınlaşmaktadır.

Bu bağlamda, geleneksel ve yeni medya, ayrımcılık ve nefret söylemlerinin üretilip yaygınlaştığı ve toplumsal uyuma olumsuz yönde etki eden bir alan olmakla birlikte, toplumsal uyumu kolaylaştıran bir amaç için çalışıldığında toplumun farklı kesimlerinin birlikte yer aldığı temas alanlarından biri olma işlevine kavuşabilir. Bunun sağlanması ancak barış dilinin ön plana çıktığı, toplumsal farklılıkları ortadan kaldıracak ve sorunların barışçıl yollarla çözümlenmesini sağlayacak bir medya diliyle olabilecektir.

Haber medyasının göçmenlerle ilgili ürettiği söylemlerin barış dili ile yazılması, ayrımcı ve ötekileştirici dilin yerine toplumsal uyumu hedef alan bir medya bakış açısının kitlelerde oluşturabilmesi için önemli bir girişim olacaktır.

Bu projede medya alanında eğitim alan ve haber üreten genç gazetecilere, göç ve mülteci odaklı hak haberciliği ve barış gazeteciliği konusunda hem deneyim paylaşımları aktarılmış; hem de

akademisyenlerce temel eğitimler verilmiş ve toplumsal uyum eksenli işler için üretimleri teşvik edilmiştir.

Sonuç olarak bu proje, Türkiye’de yaşayan göçmenlerin ve mültecilerin toplumda eşit bireyler olarak var olmaları konusunda, birlikte yaşam ve toplumsal uyum için medyayı “gönüllü bir araya gelme alanı” olması konusunda küçük bir katkı olarak tasarlanmış ve tüm katılımcı ve eğitimcilerle birlikte uygulanmıştır.

Bu proje kısıtlı bir bütçeyle ancak, inanılmaz bir özveriyle Türkiyeli ve mülteci bireyleri bir araya getirerek ortak çalışma olanağı sundu. Proje katılımcılarının medya konusundaki akademik birikimleri ve alan deneyimleri, eğitimcilerin bilgileri ile harmanlanarak kısa film çıktıklarına dönüştü.

Göçün insan yaşamındaki yeri bu proje ile bir kez daha sorgulandı. Farkındalıkların artırılması ve barış dilinin filme yansıtılması bundan sonraki projelere dileriz ilham kaynağı olacaktır.

Politika Önerileri

- Medyada göçmenlere yönelik doğru temsiliyetin artması,
- Medya kuruluşlarında görev alan göçmen sayısının artması,
- Bağımsız medya portallarının kurulumu. Bu portalların yurttaş katılımını destekleyen, etik kodları güçlü alanlar oluşturması,
- Yeni medya araçlarının hak temelli yayıncılık temelinde kullanımını destekleyecek yeni stratejiler geliştirilmesi,
- İnsan hakları temelli eşitlikçi medya eğitimlerinin artırılması, medya kuruluşları ve ağlarda süpervizyon- değerlendirme toplantılarının yapılması,
- Eğitim alan genç gazetecilerin medya kuruluşlarında çalışmalarının önünün açılması,
- Göçmen/Mülteci Medyasının izlenmesi ve bu alanda çalışan gazetecilerin de eğitim programlarına dâhil edilmesi,
- Göçmen/Mülteci Medyasının da ülkelerdeki medya ağlarına ve kurumlarına üyeliklerinin yapılması ve medya çalışanlarının her türlü yasal haktan eşit yararlanmalarının önünün açılması,
- Göçmen gazetecilerin de dâhil olduğu ağların kurulması,
- İletişim fakültelerinin çok dilli genç gazeteciler yetiştirmesi,
- Genç gazetecilerin uluslararası medya kuruluşlarında staj programlarına katılımları için destek programlarının oluşturulması,
- Türkiye'deki göçmen artışını da gözetenek üniversitelerdeki yabancı uyruklulara yönelik kotaların artırılması.

Ders Programı

1. Giriş Dersi
2. Barış Gazeteciliği- Steven Youngblood
<https://www.park.edu/people/steven-youngblood/>
3. Yurttaş Gazeteciliği- Dr Semiray Yücebaş
https://akbis.gantep.edu.tr/detay/?A_ID=192771_dr-ogr-uyesi_semiray-yucebas
4. Hak Temelli Gazetecilik- Duvar Gazetesi - Ali Duran Topuz
<https://artigercek.com/yazarlar/ali-duran-topuz>
<https://www.gazeteduvar.com.tr/yazar/ali-duran-topuz>
5. Yeni Medya ve Toplumsal Dönüşüm- Gülcan Ergün
<https://feministbellek.org/gulcan-ergun/>
6. Göçmenlerin Medyada Temsili- Dilan Taşdemir
<https://www.dokuzeylul.com/ab-telif/medyada-nefret-var-multeci-haklari-yok-h161155.html>
7. Fotoğraf Etiği- Kemal Vural Tarlan
<https://kemalvuraltarlan.net/>
8. İnsan Hakları ve Medya- Steven Youngblood
<https://www.park.edu/people/steven-youngblood/>
9. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Temelli Gazetecilik- Dr Tülay Atay
<https://orcid.org/0000-0002-0746-7127>
<https://mku.academia.edu/TulayATAYAVSAR>
10. İletişim Hukuku- (Fikret İlkiz)
<http://www.umut.org.tr/av-fikret-ilkiz/>
11. Medya ve Etik (1/2)- Ruşen Çakır
<http://rusencakir.com/Biography>
12. Medya ve Etik (2/2)- Dr Tülay Atay
<https://orcid.org/0000-0002-0746-7127>
<https://mku.academia.edu/TulayATAYAVSAR>

Paydaşlar

Kırkayak Kültür

<https://www.kirkayak.org/>

[https://www.youtube.com/channel/
UC4mFLsRb92DJHhdJC1FWYSA/featured](https://www.youtube.com/channel/UC4mFLsRb92DJHhdJC1FWYSA/featured)

<https://twitter.com/KirkayakKultur>

<https://www.facebook.com/KirkayakKultur>

<https://www.facebook.com/kirkayakkulturGM/>

HasNa

<https://www.hasna.org/>

[https://www.youtube.com/channel/UCWx-I_evJKRsGEXYPavFg/
featured](https://www.youtube.com/channel/UCWx-I_evJKRsGEXYPavFg/featured)

<https://twitter.com/hasnainc>

<https://www.facebook.com/hasnaDC/>